

Danyýel Kitaby — Seksen Dokuz

Ýalan Taglymatlary Paş Etmek: Adventizmde «gündelik» meselesiniň taryhy seljermesi

Jeff Pippenger

2024-02-22

Danyýl kitaby baradaky şu makalalar tapgyrynyň segsen birinji makalasynnda biz Manuscript Releases, 20-nji tom, 17–22-nji sahypalardan bir parçany girizipdik; onda White uýam “gündelik” Mesihniň mukaddes ýerini aňladýar diýen taglymatyň Prescott we Daniells ýaşulylaryna “asmanyndan kowlan perişdeler” tarapyndan berlendigini açyk görkezýär. Ol “gündelik” baradaky olaryň ýalan düşüňjesini meniň edenim ýaly anyk atlandyрмаýar, ýöne taryhy ýazgy olaryň hakykat hökmünde ornaşdyrmaga çalyşýan zadyň hut şudygy barada örän aýdyňdyr. Olar Uriah Smithiň Daniel and the Revelation atly kitabyňyň “gündelik” baradaky düşüňjani goldaýan bölüklerini gaýtadan ýazmaga çalyşýardylar; White uýam bu düşüňjani Early Writings, ýetmiş dördünji sahypada dogry garaýyş hökmünde görkezýär.

W. W. Preskott “The Protestant” atly döwürleýin žurnal neşir edipdi; onuň ýeke-täk temasy “hemişelik” barada ýalan garaýyş beýgeltmekdi. Ol hem-de Baş konferensiýanyň prezidenti A. G. Daniells, Preskottuň bu ýalan taglymaty Adventizmde ortodoks garaýyş hökmünde berkarar etmek ugrunda edýän tagallalaryny dowam etdirmek üçin şeýtanyň öňdäki naýzasyna öwrüldiler; emma Ellen Waýt dirikä, olaryň bu şeýtany tagalladaky üstünlikleri saklanyp duruldy. 1931-nji ýylda Daniells, Manuscript Releases-den alnan şol bölügiň ýazylyan hut şol ýylynda (1910), özüniň (Danielliň) “hemişelik” meselesi boýunça Sister White bilen söhbetdeşlik geçirendigini we onuň özüni hem-de Preskottuň garaýşynyň dogrudygyna ynanýandygyny habar berdi.

Bu taryha düşüňmek möhümdir, çünki biz indi 1989-njy ýylda, mukaddes reforma setirleri hem-de Danieliň on birinji bapynyň soňky alty aýaty açylanda gelen bilimiň artmagyny gözden geçirmäge başlaýarys. Danieliň on birinji bapynyň kyrkynjy aýatynyň ýerine ýetmeginde Sowet Soýuzynyň dargamagy bilen peýda bolan nury tanamak üçin, “gündelik” hem-de “gündelik” tarapyndan şekillendirilýän pygamberlik taryhy dogry düşüňilmelidir, çünki şol taryh Danieliň on birinji bapynyň kyrkynjy aýatyndan kyrk başinji aýatyna çenli şol taryhyň gaýtalanmagyny suratlandyrýar. Şol aýatlar, şol ýerde açylyan habaryň Hudaýyň halkynyň soňky yzarlanmagyna sebäp bolýan “gündogardan we demirgazykdan gelen habarlar”dygyny görkezýär.

Emma gündogardan we demirgazykdan gelen habarlar ony biynjalyk eder; şonuň üçin ol köp adamy ýok etmek we бүтінлеý heläk etmek üçin uly gazap bilen öňe çykar. Ol öz köşgüniň çadyrlaryny deňizleriň arasynda şöhratly mukaddes dagda diker; emma ol öz ahyryna ýeter, oňa hiç kim kömek etmez. Daniel 11:44, 45.

1989-njy ýylda Sowet Soýuzynyň dargamagy bilen möhüri açylan kyrkynjy aýatyň habary, papalygyň (demirgazygyň patyşasynyň) “köpleri heläk etmek we бүтінлеý ýok etmek üçin beýik gazap bilen çykmagyna” sebäp boljak soňky ýagşyň habarydyr. “Habarlar” pygamberlik taýdan

habardyr.

Olar iberilmedik bolsalar, nädip wagyz ederler? Ýazylyşy ýaly: Parahatçylyk baradaky hoş habary wagyz edýänleriň, ýagşy zatlar hakyndaky hoş habary getirýänleriň aýaklary nähili gözəl! Rimliler 10:15.

Soňky ýagşyň habary, üzümçiligiň aýdymy bilen Musanyň we Guzynyň aýdymy aýdýan, Hudaýyň ahyrky günlerdäki garawullary tarapyndan yglan edilýän habardyr.

Daglaryň üstünde hoş habary getirýäniň, parahatçylygy yglan edýäniň aýaklary nähili ajaýypdyr; ýagşylygyň hoş habaryny getirýäniň, halas bolşy yglan edýäniň; Siona: «Seniň Hudaýyň höküm sürýändir!» diýýäniň! Seniň garawullaryň seslerini galdyralar; hemmesi bilelikde aýdym aýdyp şatlanarlar; çünki Reb Siony gaýtadan dikelder wagty, olar ýüzbe-ýüz görerler. Işaya 52:7, 8.

Danyýlyň on birinji bölüminiň kyrk dördünji aýatyndaky “habarlar” günä adamsyny gazaba mündürýär, we papalygyň soňky ganly gyrgynçylygy amala aşyrylýar. Ol habar ýakyn wagtda geljek Ýekşenbe kanuny bilen güýçlenip, beýik nalyşa öwrülýän üçünji perişdäniň habarydyr.

“Heç kim özüne nur berilmezden we dördünji tabşyrygyň borjuna görmezden ön höküm edilmez. Emma galp sabady mejbury edýän perman çykanda, hem-de ‘üçünji perişdäniň’ güýçli nidası adamlary haýwana we onuň keşbine sežde etmekden duýduranda, ýalan bilen hakykatyň arasynda serhet aýdyň çekiler. Şonda henizem kanun bozujylykda dowam edýänler haýwanyň nyşanyny alarlar.” Signs of the Times, November 8, 1899.

Papaly gahara getirýän, ýekşenbe kanuny wagtynda güýçlenip beýik bir perzende öwrülýän “gündogardan we demirgazykdan gelýän habarlar” şol habardyr; ol habar bolsa, 2001-nji ýylyň 11-nji sentýabrynda başlanan soňky ýagşyň habarydyr. “Ýokary ses” diýen aňlatma artýan bir güýji aňladýan pygamberlik terminidir.

“Şu wagt üçin bolan hakykat, üçünji perişdäniň habary, beýik ahyrky synaga golaýlaşdygymyzça artýan güýç bilen, ýagny batly ses bilen yglan edilmelidir.” The 1888 Materials, 1710.

Kyrk dördünji aýatyň “habarlary” Maýkl durup, ynsan üçin synag möhleti ýapylmazyndan edil ön gelýän ahyrky ýagşyň habarydyr. Bu, 2001-nji ýylyň 11-nji sentýabrynda gelen şol bir ahyrky ýagşyň habarydyr; emma ýüz kyrk dört mün möhürlenende we şonda Mukaddes Ruh ölçegsiz dökülende, ol güýçli nalanyň, ýagny belent sesiň derejesine çenli joşýar. Bu, ýüz kyrk dört münün möhürleniş döwrüni alamatlandyran şol bir ahyrky ýagşyň habarydyr.

Bu, “eşegin” gelişinden “arslanyň” gelişine çenli Laodikeýa Adventizmi tarapyndan hödürlenýän parahatçylyk we howpsuzlyk habary arkaly galplaşdyrylan soňky ýagşy habarydyr. 2001-nji ýylyň 11-nji sentýabry bilen ýakynda geljek Ýekşenbe kanunynyň arasyndaky döwür Laodikeýa Adventizmi üçin ruhy ölüm düşegini alamatlandyrýar, we Hudaýyň öýünden (Iýerusalimden) soň höküm edilýänler şol bir mazarda ölýärler. Laodikeýa Adventizmi üçin ölüm düşegi eşek bilen arslanyň arasynda bolup, ret edilýän we olaryň ölümüne sebäp bolýan habar “gündogardan” (Yslamyň nyşany) we demirgazykdan (papalygyň nyşany) gelýän “habarlardyr”. Bu şol bir

habardyr, ýagny üçünji perişdäniň habarydyr.

1989-njy ýylda, ahyrzamanyň wagtynda möhri açylan Daniel kitabyndaky on birinji babyň soňky alty aýaty, “parahatçylyk we howpsuzlyk” diýen galp soňky ýagyn habary yglan edilýän döwürde wagyz edilýän soňky ýagynyň habarydyr. Soňky ýagynyň synagy ilki bilen Hudaýyň öýüne garşy çykýar, çünki höküm şol ýerde başlanýar; soňra bolsa Hudaýyň öýüniň daşyndaky beýleki sürä garşy çykýar. Şonuň üçin üçünji nesilde Laodikiýa Adventizminiň içine girizilen “ýalany” düşünmek örän zerurdyr; çünki Hudaý Öz Mukaddes Ruhuny möhürleýänleriniň üstüne dökýän wagtynda, şol bir wagtda hakykatyň söýgüsini kabul etmedikleriniň üstüne güýçli azgynlyk hem dökýär.

Ýigriminji asyryň ilkinji on baş ýylynda “gündelik” barada ýüze çykan jedel döwründe, “gündeligiň” butparazlygyň nyşanydygy baradaky dogry Millerçi garaýşy gorap çykyş eden adamlaryň biri F. C. Gilbertdi. Gilbert ýahudylykdan imana gelen adamdy we ýewreý dilini kämil derejede okaýardy hem gepleýärdi. Ol Danyýel kitabyndaky öňdebaryjy garaýşy ýewreý diline bolan düşünjesine esaslanyp gorady. 1910-njy ýylda, hut şol ýylda-da, uýa Waýt onlarça ýyllap gömülip galjak golýazmany ýazypdy; şol golýazmada Daniells bilen Preskottuň “gündelik” baradaky garaýşynyň Şeýtanyň perişdelerinden gelip çykandygy görkezilýärdi. Şol ýylda Gilbert “gündelik” meselesi boýunça uýa Waýt bilen şahsy söhbetdeşlik geçirdi.

Biz onuň duşuşygynyň bolandygyny bilýäris, çünki ol derrew (ertesi gün) Özger White uýa bilen eden duşuşygynyň gysgaça mazmunyny ýazyp çykdy. 1931-nji ýylda A. G. Daniells şol bir ýylda — 1910-njy ýylda — “gündelik” meselesi boýunça Özger White uýa bilen duşuşygynyň bolandygyny öňe sürdi. Daniells Özger White uýanyň oňa hiç hili başga netije galdyrmadygyny, diňe “gündeligiň” Mesihiniň mukaddes ýerde alyp barýan gullugynyň nyşanydygyny aýdandygyny öňe sürdi. Emma Daniellsiniň duşuşyk barada öňe süren bu beýany diňe bir “ýalan” bolman, eýsem ol güýçli aldawa getirýän pygamberligiň “ýalandyr”.

1843-nji we 1850-nji ýyllardaky çyzgylara elýeterliligi bolmadyk adamlar üçin şuny düşünmek möhümdir: 1843-nji ýyl çyzgysy 1842-nji ýylda neşir edilende, Milleritler heniz iki müň üç ýüz ýyl baradaky pygamberligiň berjaý edilmeginde arassalanmaly mukaddes ýeriň ýer ýüzüdigine ynanýardylar. Olar 1850-nji ýyl çyzgysyny neşir edenlerinde bolsa, arassalanmaly mukaddes ýeriň asmanyň mukaddes ýeri bolandygyny eýýäm bilýärdiler. Şol sebäpli 1843-nji ýyl çyzgysynda Hudaýyň mukaddes yeriniň HEM şekili ýok, emma 1850-nji ýyl çyzgysynda Hudaýyň mukaddes yeriniň şekili BAR. Bu möhümdir, çünki Daniells aýal dogan Waýt bilen geçiren söhbetdeşliginde oňa 1843-nji ýyl çyzgysyny görkezendigini we çyzgydaky mukaddes ýeri görkezip berendigini öňe sürüpdü. Bu mümkin bolmazdy, çünki 1843-nji ýyl çyzgysynda hiç hili mukaddes ýer ýok. Onuň söhbetdeşlik baradaky öňe sürmesi “ýalandy.”

Men 2009-njy ýylda bu taryhy öwrenip barýarkam, bu meseläniň iki tarapyndaky adamlaryň ikisiniň hem “gündelik” baradaky mesele boýunça Uýam Waýt bilen söhbetdeşlik geçirendiklerini öňe sürendiklerinden habardar bolanymda, Ellen Waýt mirasdüşerlik edarasyna elektron hat iberip, 1910-njy ýylda Uýam Waýtyň söhbetdeşliklerini hasaba alan žurnal kitaba olaryň elýeterliliginiň bardygyny ýa-da ýokdugyny soradym. Olar žurnal kitabyň henizem özlerinde bardygyny jogap

berdiler. Aşakda meniň elektron hatym we Ellen Waýt mirasdüşerlik edarasynyň jogaby getirilýär.

Duşenbe, 19-njy ýanwar, 2009-njy ýyl

Kime degişli bolsa:

Sister White bilen kimiň söhbetdeşlik geçirendigini we şol söhbetdeşlikleriň näme hakda bolandygyny hasaba alan bir ýazgy depderiniň bardygyny eşitdim. Men A. G. Daniellsiň 1910-njy ýylda “gündelik” meselesi barada Sister White bilen söhbetdeşlik geçirendigini tassyklamak ýa-da inkär etmek üçin barlap görmek isleýärim. Bu söhbetdeşligiň bolup geçendigine degişli taryhy şaýatlygyň bardygyny bilýärim, emma munuň hakykatdan-da resmi ýazgy depderinde hasaba alnandygyny ýa-da alynmandygyny bilmek isleýärim. Şol bir wagtyň özünde, maňa F. C. Gilbertiň hem 1910-njy ýylda “gündelik” meselesi boýunça Sister White bilen söhbetdeşlik geçirendigi aýdyldy; şonuň hem şol döwürde onuň işgärleri tarapyndan ýöredilen ýazgy depderi arkaly tassyklanyp bilinjekdigini ýa-da bilinmejekdigini bilmek isleýärim. Belki, beýle ýazgy depderi bolmandyr, ýa-da bolan bolsa-da, siz şol maglumatlary elýeterli etmeýänsiňizdir, ýa-da ol hakykatdan-da bar bolsa hem, meniň üçin muny barlap görmegiňiz mümkinçiliginiňizden daşdadyr. Şonuň üçin, her ýagdaýda-da, soramak isledim. Berip biljek islendik kömegiňiz üçin örän minnetdar bolardym.

Hormatly Jeff,

E-poçtaňyz üçin sag boluň. Ellen Waýtyň hatlaryna, gündeliklerine we neşir edilen duşuşyk tertibine esaslanyp, onuň syýahat ugrunyň ep-esli doly ýazgysy biziň elimizde bar, emma şeýle bir “ýol gündeligi” ýok.

Şübhesiz, EGW-niň terjimehalynyň 6-njy jildinde, *The Later Elmshaven Years*, 256–257-nji sahypalarda A. G. Daniellsiň Ellen Waýt bilen bolan sapary barada okansyňyz. Biz bu söhbetdeşligiň garaşsyz hiç bir ýazmaça bellige alnyşyny tapmadyk. Biziň elimizde diňe Elder Gilbert tarapyndan 1910-njy ýylyň 1-nji iýunynda ýazylan, onuň 6–9-njy iýun aralygynda St. Helena-da (Ellen Waýtyň ýaşayan ýerinde) bolmak meýilnamasyny görkezýän bir hat bar. Meniň habarly bolan goldaýjy resminamalaryň çägi şundan ybarat.

Hudaý ýalkasyn — Tim Poirier, Ellen G. White Estate-niň Wise-direktory

Daniellsiň haçanam-da “gündelik” meselesi boýunça aýratyn söhbetdeşlik geçirendigi barada garaşsyz hiç bir ýazgy ýok, ýöne Gilbertiň 1910-njy ýylyň iýun aýynyň altysydan dokuzyna çenli onuň öýünde bolmak niýetini görkezýän haty bar.

Waýtyň agtygynyň Daniellsiň söhbetdeşligi bilen bagly meselä ýüzlenýän hem-de Daniellsiň 1910-njy ýylda galplaşdyrylan söhbetdeşlik baradaky beýanatyny ýazga geçirýän Ellen G. White Estate tarapyndan salgylanylýan Sister White terjimehalynda şeýle diýilýär:

Ara alyp maslahatlaşmalaryň dowamynda az salym soňrak, Ýaşuly Daniells, W. C. White we C. C. Crisler bilen bilelikde, Ellen White-yň özünden onuň “Early Writings” eserindäki beýanatynyň manysynyň nämedigini anyk bilmäge höwes edip, onuň ýanyna bardy we bu meseläni onuň öňünde goýdy. Daniells özi bilen “Early Writings” kitabyny hem-de 1843-nji

ýylyň çyzgysyny alyp gitdi. Ol Ellen White-a juda golaý oturdy we oňa yzly-yzyna soraglar berdi. Bu duşuşyk baradaky onuň hasabaty W. C. White tarapyndan tassyklandy:

«Ilki bilen men “Irki Ýazgylarda” ýokarda getirilen beýany Waýt uýa okadym. Soňra hyzmatkärlerimiziň Daniýel we Ylham kitabyndaky pygamberlikleri düşündirenlerinde ulanýan pygamberlik çyzgymyzy onuň öňünde goýdum. Men onuň ünsüni çyzgyda görkezilişi ýaly mukaddes ýeriniň şekiline, şeýle hem 2300 ýyllyk döwre çekdim.

“Şondan soň men ondan bu mesele babatda özüne görkezilen zatlary ýadyna salyp-salmaýandygyny soradym.

«Onuň jogabyny ýatlaýşym ýaly, ol sözüne 1844-nji ýylyň hereketinde bolan ýolbaşçylaryň käbiriniň 2300 ýyllyk döwrüň gutarjak wagty üçin täze seneleri tapmaga synanyşandyklaryny gürrüň bermek bilen başlady. Bu synanyşyk Rebbiň gelişiniň täze senelerini kesgitlemek üçindi. Bu bolsa Advent hereketinde bolanlaryň arasynda bulaşyklyga sebäp bolýardy.

«Şu bulaşyklykda Reb oňa aýan etdi, diýip ol aýtdy, seneler baradaky tutulyp gelnen we beýan edilen garaýşyň dogrudygyny, hem-de mundan beýläk hiç haçan başga bir wagt belenilmeli däldigini, ne-de başga bir wagt habarynyň bolmalydygyny.

Soňra men ondan «hemişelik» baradaky galan zatlar — Şazada, goşun, «hemişeligiň» aýrylmagy we mukaddes ýeriň ýykylyp taşlanmagy hakda özüne nämeleriň aýan edilendigini gürrüň bermegini haýyş etdim.

“Ol şeýle jogap berdi: bu aýratynlyklar, wagt bölegi ýaly, oňa görünüşde görkezilmändir. Ol pygamberligiň şol nokatlaryna düşündiriş bermäge ugrukdyrylmazdy.

“Söhbet meniň aňyma çuňňur täsir etdi. Ol ikerjiňlenmän, 2300 ýyllyk döwür barada açyk, düşnükli we giňişleýin gürrüň berdi, emma pygamberligiň beýleki bölegi babatda ol dymdy.

“Onuň wagta degişli erkin düşündirişinden, şeýle hem “gündelik” zadyň aýrylmagy we mukaddes ýeriň ýykylmagy barada dymmagyndan meniň çykaryp bilen ýeke-täk netijäm şuýdy: oňa berlen görünüş wagt barada bolupdyr, we pygamberligiň beýleki bölekleri barada oňa hiç hili düşündiriş berilmändir.—DF 201b, AGD beýannamasy, 25-nji sentýabr, 1931.”
Arthur White, Ellen G. White, 6-njy tom, 257.

Daniells özüniň oňa 1843-nji ýylyň çyzgysyny görkezendigini we çyzgyda görkezilmeýän mukaddes ýer barada ondan sorandygyny öňe sürdi. Şeýle hem, ol “Early Writings” kitabyňy alyp, “gündelik” baradaky öňdebaryjy işgärleriň düşüňjesini aç-açan goldan ýerinde we çyzgynyň Rebbiň eli bilen ugrukdyrylandygyny aýdýan ýerinde, munuň bilen näme diýmekçidigini sorap, ony soraglara duçar edendigini öňe sürdi. Bu diýilýän waka barada umumy syn ýazan terjimehalçy Arthur L. White-yň atasy bolan Ellen White-yň ogly, Daniells bilen Prescottyň “gündelik” baradaky şeýtany garaýşyny kabul edipdi we şol söhbetdeşlikde eşidendigi baradaky Danielliň öňe süren sözlerine şaýatlyk etdi. Olar öz toslama hekaýalarynda juda seresap bolmandylar, çünki 1843-nji ýylyň çyzgysynda Danielliň görkezäýjek mukaddes ýeri şekillendirilmeýär.

Söhbetdeşlikde görkezilýän ýene bir ýalan hem, “Early Writings” kitabyndan alnan bölegiň “wagty kesgitlemäge” garşy duýdurýş bolandygy baradaky ýalandyr. Danielliň güman edilşine görä soran

bölegi aşakdakydyr:

Men 1843-nji ýyldaky çyzgynyň Rebbiň eli tarapyndan gönükdirilendigini, onuň üýtgedilmeli dældigini gördüm; ondaky sanlaryň Onuň isleýşi ýaly bolandygyny; Onuň eliniň käbir sanlardaky bir ýalňyşy örtüp we gizläp durandygyny, şonuň üçin-de Onuň eli aýrylýança hiç kimiň ony görüp bilmändigini gördüm.

“Soňra men ‘gündelik’ (Danyýel 8:12) barada gördüm: ‘gurban’ sözi ynsan paýhasy tarapyndan goşulypdyr we ol tekste degişli däl; hem-de Reb höküm sagady baradaky jar çagyryşy berenlere onuň dogry düşünilişini berdi. 1844-nji ýyldan öň, birlik bar wagty, diýen ýaly hemmeler ‘gündelik’ baradaky dogry garaýyşda birleşipdiler; emma 1844-nji ýyldan bäri dörän bulaşyklykda başga garaýyşlar kabul edildi, we onuň yzysüre garaňkylyk hem-de bulaşyklyk geldi. 1844-nji ýyldan bäri wagt synag bolmady, we ol indi hiç haçan hem synag bolmaz.” Early Writings, 74, 75.

Willie C. White, White uýanyň ogly, “gündelik” baradaky ýalan garaýyş kabul edipdi, we onuň ogly Arthur hiç wagt bolmadyk söhbetdeşlik bilen baglanyşykly “ýalany” dowam etdirmäge synanyşyp, Early Writings-daky şol parçadaky duýduryşy diňe we diňe wagt bellemeklige garşy duýduryş hökmünde görkezmäge çalyşdy. Şol delil 1930-njy ýyllarda oýlanyp tapyldy we “ýalanyň” esasy bölekleriniň birine öwürülýär.

Biz şol delile indiki makalada serederis.

“23-nji sentýabrda Reb maňa Öz halkynyň galyndysyny yzyna gaýtarmak üçin elini ikinji gezek uzadandygyny görkezdi, we bu ýygnaýş döwründe tagallalaryň iki esse artdyrylmalydygyny görkezdi. Dargadylyş döwründe Ysraýyl uruldy we parçalandy; emma indi, ýygnaýş döwründe, Hudaý Öz halkyny sagaldar we ýaralaryny sarar. Dargadylyş döwründe hakykaty ýaýratmak üçin edilen tagallalaryň täsiri örän az boldy, örän az zat gazandy ýa-da hiç zat gazanmady; emma ýygnaýş döwründe, Hudaý Öz halkyny ýygnamak üçin elini uzadan mahaly, hakykaty ýaýratmak ugrundaky tagallalar niýetlenen täsirini ýetirer. Ähli adamlar bu işde birleşen we yhlasly bolmalydyrlar. Men gördüm: häzirki ýygnaýş döwründe özümizi dolandyrmak üçin dargadylyş döwrüne mysal hökmünde ýüz tutmak her kim üçin utançdyr; çünki Hudaý indi bize şol wagtkydan artyk zat etmese, Ysraýyl hiç wagt ýygnaalmazdy. Hakykaty wagyz etmek nähili zerur bolsa, ony gazetde çap etmek hem şonça zerurdyr.

Reb maňa 1843-nji ýylyň çyzgysynyň Öz eli bilen ýolbaşçylyk edilendigini, onuň hiç bir böleginiň üýtgedilmeli dældigini görkezdi; sanlaryň hem Onuň islän görnüşindedigini görkezdi. Şeýle hem Onuň eliniň sanlaryň käbirindäki bir ýalňyşlygyň üstünde bolup, ony gizländigini, şonuň üçin Onuň eli aýrylýança hiç kimiň ony görüp bilmändigini görkezdi.

“Soňra men ‘Gündelik’ bilen baglanyşyklykda şuny gördüm: ‘gurbanlyk’ sözi adam pähim-parasaty tarapyndan goşulypdyr we ol tekste degişli däl; hem-de Reb onuň dogry düşüňjesini höküm sagady baradaky gykylygy berenlere berdi. 1844-nji ýyla çenli, agzybirlik bar wagty, tas hemmesi ‘Gündelik’ baradaky dogry düşüňjede birleşipdi; emma 1844-nji ýyldan bäri, bulaşyklykda, başga garaýyşlar kabul edildi, munuň yzyndan garaňkylyk we

bulaşyklyk geldi.” Review and Herald, November 1, 1850.